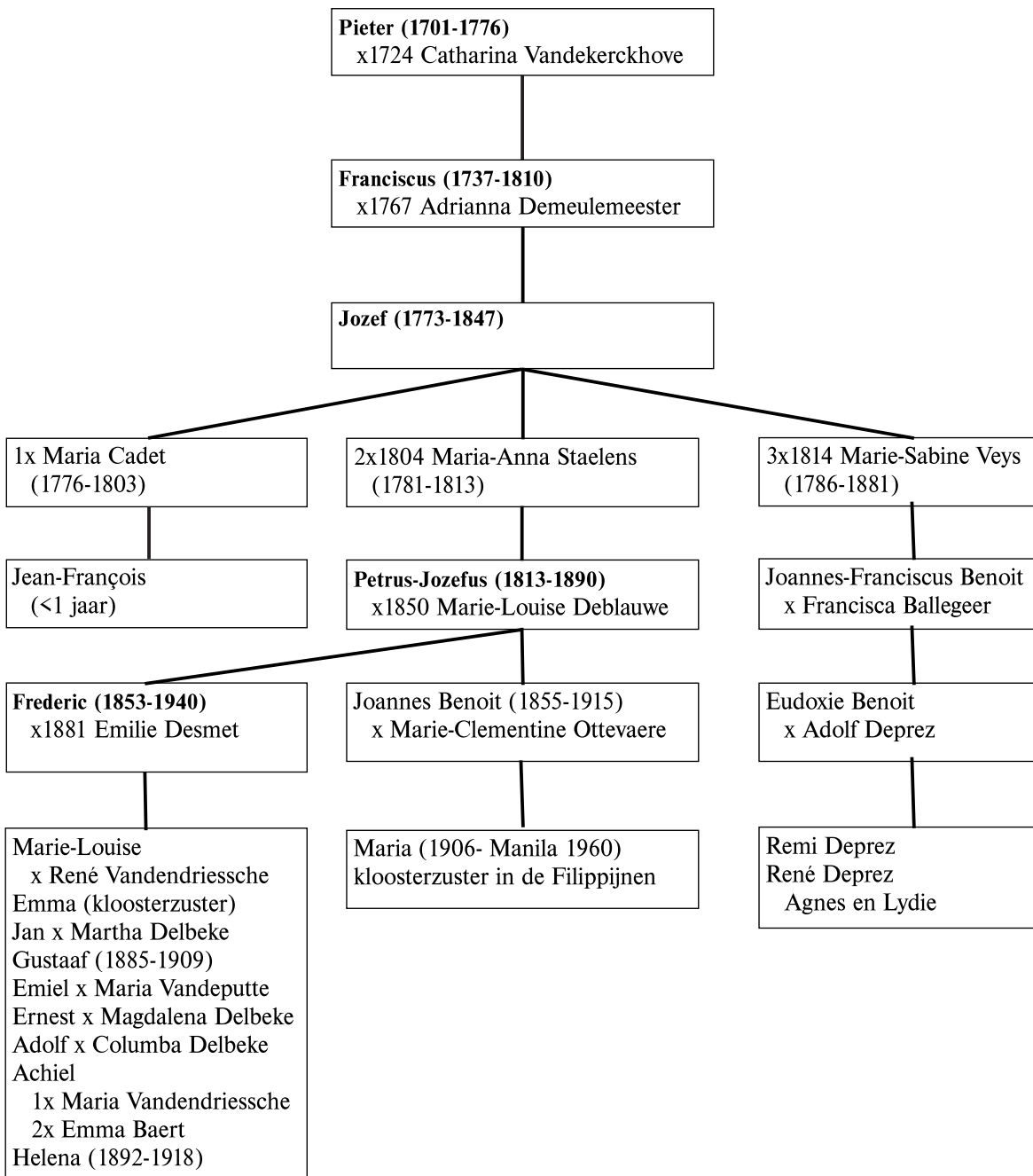


# DE FAMILIE BENOIT EN HET VLAS (dl. II)

Frans Benoit

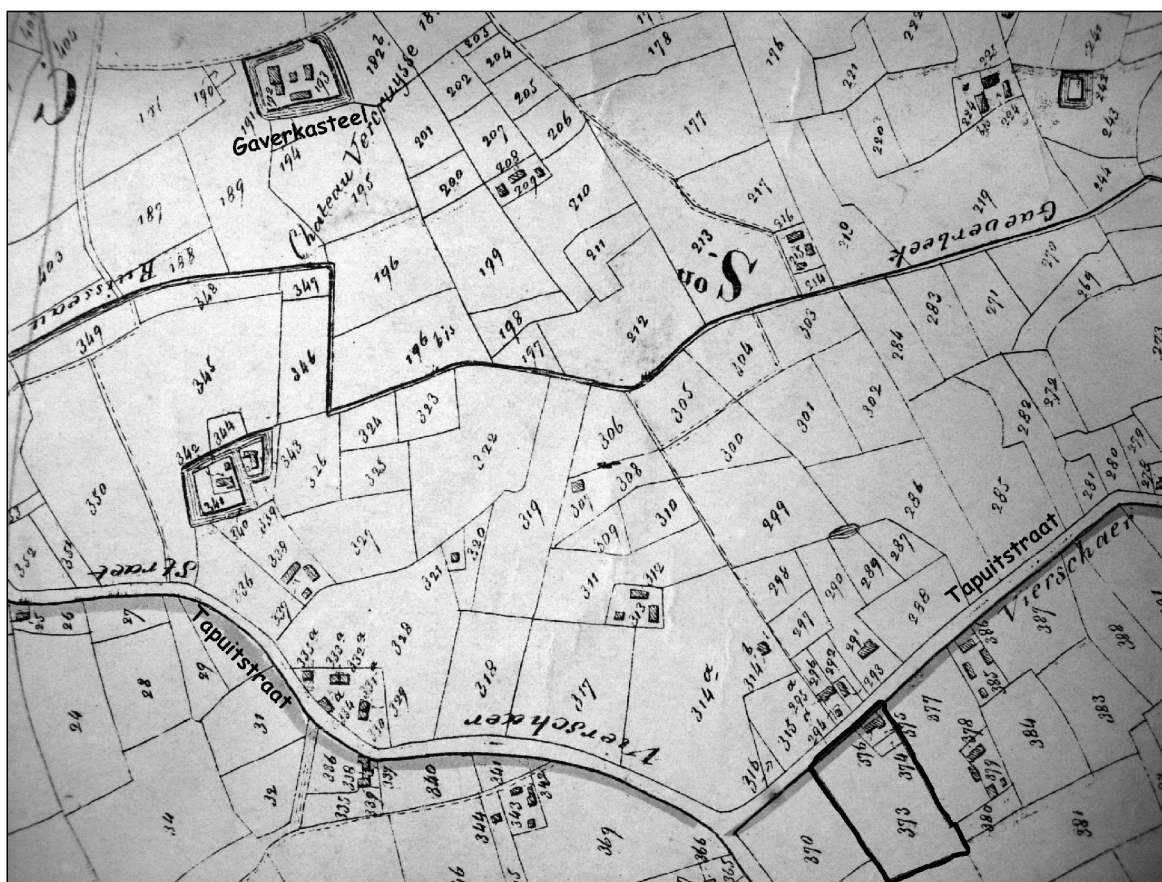
## B. De geschiedenis van Jozef Benoit



Jozef werd geboren te Deerlijk op 1 oktober 1773, zeer waarschijnlijk op de ouderlijke hofstede, het huidige "Bokkeslot", de hoeve die zijn vader Franciscus toen bewoonde als pachter. Jozef had één broer, Petrus, die gehuwd was met Anna-Maria Baudimont. Daarbij had hij nog vier zusters, van wie wij het spoor kwijtgeraakt zijn. Hijzelf was in een korte periode van tien jaar driemaal gehuwd, omdat zijn twee vorige vrouwen gestorven wa-

ren. Daarentegen is zijn derde vrouw Sabine Veys zeer oud geworden, namelijk 95 jaar. Zijn eerste vrouw was Marie Cadet geboren op 18 augustus 1776 en na een miskraam op 6 oktober 1803 gestorven. Ze had toen al een zoon Jean-François van tien maanden oud, maar die stierf vier dagen na zijn moeder. Daarop volgde nog geen twee jaar later een tweede huwelijk met Maria-Anna Staelens, die hem drie kinderen schonk. De oudste dochter Maria-Theresia huwde met een Deryckere en de tweede dochter huwde met een Delombaerde, landbouwer te Deerlijk met een grote hoeve op de Statiewijk.

Jozefs tweede vrouw stierf op 27 januari 1813 amper 32 jaar oud, waarschijnlijk bij de geboorte van haar derde kind, een jongen die het geslacht zou voortzetten, namelijk Petrus-Jozefus. Daarna is Jozef enkele tijd weduwnaar geweest tot in het jaar 1814 waarin hij huwde met Marie-Sabine Veys die hem nog vijf kinderen schonk. Daarvan zijn er vier ongehuwd gebleven. Dus Jozef is in een tijdspanne van 14 jaar driemaal gehuwd geweest, een waarachtig record! Jozef had tijdens de Franse Revolutie de hoeve, waar hij geboren en getogen was, gekocht. Vele jaren terug heb ik daar de koopakte van gevonden op een oude graanzolder van de boerderij. Maar deze akte is jammerlijk verloren gegaan tijdens de beschieting in het jaar 1944 waarbij ons huis in de Kapel ter Rustestraat half vernietigd werd, vooral het dak en de zolder waar ik veel andere oude geschriften van de voorvaders in koffers bewaarde. Er zijn nog altijd bewijzen te zien van die beschieting in de tuin van mijn zoon Filip. De betonplatenmuur als omheining met de tuin van wijlen dr. Monbaliu zit nog vol gaten ten gevolge van die beschieting.



De vet omrande percelen nrs. 373-376 was de hoeve van Jozef Benoit, nu 'Bokkeslot'. De huidige Tapuitstraat heette toen *Vierschaer straat*, het Gaverkasteel *Chateau Vercruysse*.  
(A.L.D., detail Popp-kaart (1853), digitaal bewerkt)

De hoeve waar Jozef zijn ganse leven woonde, was gelegen in de Tapuitstraat en was ongeveer 10 ha groot. Via erfenis is zij dan in het bezit gekomen van Adolf Deprez die gehuwd was met Eudoxie Benoit, kleindochter van Jozef en Marie-Sabine Veys. Adolf was de vader van Remi Deprez, de maker van onze stamboom vanaf 1600. Remi verhuisde naar Heestert en was er lange tijd burgemeester. Zijn broer René nam de hoeve over. Later erfde Agnes Deprez de hoeve en nu is het de kinderboerderij 'Bokkeslot'.



Het huidige 'Bokkeslot'  
(A.L.D., digitale foto van 05.08.2010)

Maar er is nog meer opvallends in het leven van Jozef. Hij heeft vijf verschillende regimes gekend in een tijdspanne van 70 jaar. Bij zijn geboorte en in zijn kindertijd was het Oostenrijk die onze gewesten regeerde onder het bewind van Maria-Theresia. Zij was een goede vorstin die de belangen van haar onderdanen behartigde. Daarna werd Jozef II keizer van Oostenrijk en heer en meester van ons land. Hij was vol enthousiasme over de Verlichting en wilde alles hervormen in het bijzonder de Godsdienst, waardoor hij de naam kreeg van keizer-koster. Maar in het jaar van de Franse Revolutie 1789 brak er een gewapende opstand uit tegen het Oostenrijks Bewind: de Brabantse Revolutie. Maar er was grote onenigheid en zo kwam België in de macht van de Franse revolutionairen. Zo kwam Jozef van het ene regime in het andere. Want kort daarop werd Napoleon hier keizer en heer en meester in onze contreien. Ook dat regime duurde niet lang want in 1814 werd Napoleon definitief verslagen en verbannen naar St.-Helena. Dat was het jaar dat Jozef voor de derde keer gehuwd was. In welke gemoedstoestand moet onze voorvader dan niet geleefd hebben!

Door de nederlaag van Napoleon werd te Wenen de landkaart van Europa hertekend. België werd gevoegd bij Nederland om een barrière tegen de Franse expansiedrang te vormen en het verslagen land te bedwingen. Nu werd Jozef met zijn drievoudig gezin in-

gelijfd bij een nieuwe bondgenoot, die weldra België overheerste op godsdienstig gebied en ook op taalgebied. Daardoor kwam er vooral tegenstand van de Franssprekende elite in Vlaanderen die zich erg vernederd voelde. Jozef zal zich wel aangepast hebben aan dit regime, gezien het wel gunstig was voor de landbouw. Maar Willem I drong geweldig het protestantisme op in onze gewesten. Het was een grote opluchting toen in 1830 België onafhankelijk werd en een constitutionele monarchie werd met als koning Leopold I. Jozef leefde dan nog 17 jaar onder het vrije België en was 74 jaar oud toen hij in de ouderlijke hoeve, omringd door zijn acht kinderen, de geest gaf. Het was in het jaar 1847 dat onze patriarch stierf maar zijn laatste vrouw overleefde hem nog vele jaren en bereikte de gezegende ouderdom van 95 jaar.

Het leven van Jozef was ook gekenmerkt door verschillende vooruitgangen in de landbouw. De bevolking groeide snel aan door de inbreng van de aardappelteelt op initiatief van een zekere Parmentier. Het was een nieuwe bron van inkomen en de aardappel was voedzaam voor mens en dier. De aardappel verwierf weldra de naam van 'het brood van de armen'. Daarbij door de blokkade van Frankrijk door de Engelsen werd een nieuwe vrucht gecreëerd, namelijk de suikerbiet die de import van suiker uit de tropen moest vervangen. Zodoende kregen de boeren een tweede vrucht in minder dan een eeuw. Daarbij was het afval van de suikerbiet, nl. de pulp en de bladeren, uitstekend voedsel voor de groeiende veestapel. Meer dieren is meer mest en meer mest is meer opbrengst.

Om terug te komen tot het geslacht Benoit moet ik u wel melden dat Jozef nog een broer had, nl. Petrus geboren te Deerlijk op 16 juni 1768, en gehuwd op 8 januari 1801 met Anna-Maria Baudimont. Uit dit huwelijk zijn tien kinderen geboren waarvan enkel Eduardus nakomelingen had, omdat al zijn broers en zusters vroeg gestorven zijn of ongehuwd bleven. Dit kenmerkt duidelijk dat er in de vorige eeuwen in de kroostrijke gezinnen veel kindersterfte was door tuberculose en andere besmettelijke ziekten alsook dat op latere leeftijd de gezinnen gedecimeerd werden door allerlei ziekten. Ten tweede door gebrek aan hoeven bleven veel jongemannen samenwonen op de ouderlijke hofstede en traden veel jonge vrouwen binnen in een klooster of bleven thuis om hun ouders ten dienste te zijn in hun oude dagen.

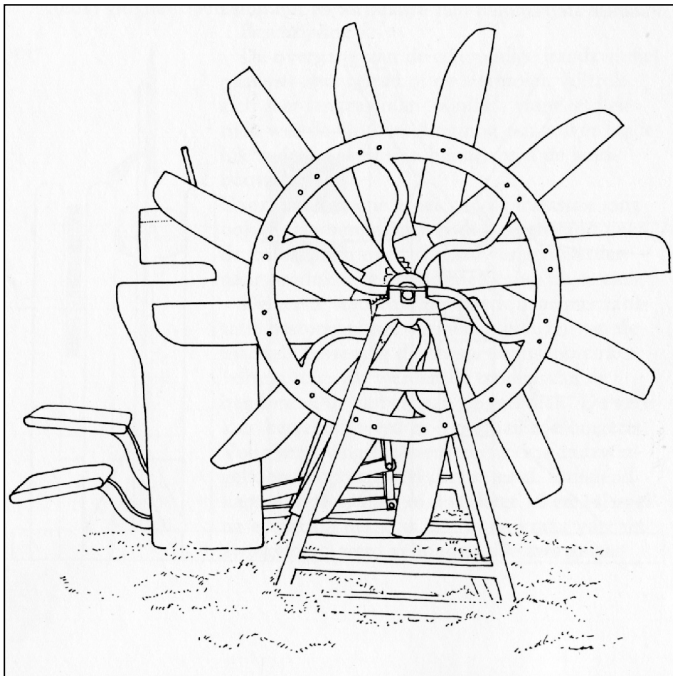
Eduardus woonde dus op een kleine hoeve van ongeveer 4 ha groot in de Marquettestraat (nu Gaversstraat) te Deerlijk samen met zijn vrouw Ursula Devos met nog zeven andere personen: broers, zusters en een dienstmeid<sup>1</sup>. Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren waarvan de oudste huwde met Adolf Deryckere die de vader was van mijn grootmoeder langs de Delbekens zijde. Adolf Deryckere en zijn vrouw Maria-Augusta brachten zeven kinderen groot, allen woonden te Marke en omgeving, waar ze later een textielfabriek begonnen die tot grote bloei is gekomen. Uit die stam komen ook Kamiel en Marie Deryckere die ongehuwd zijn gebleven en woonden op een kleine hoeve aan de vlasfabriek waar mijn moeder zaliger zeven jaar lang heeft gediend zonder enige vergoeding. Stel u dit maar eens voor in deze tijd!

De tweede dochter Hortense huwde met Emiel Degezelle en had drie kinderen. Zij huwden allen met landbouwers uit Deerlijk. Twee daarvan trokken later naar de Walen. De oudste zoon Joannes huwde met Marie Vanhoutte en zij woonden op een prachtige grote hoeve in La Glanerie (Rumes, Henegouwen) en hadden zeven kinderen. De hoeve was gelegen aan de Franse grens en noemde 'La ferme de l'Elnon' naar de naam van een ri-

viertje dat de grens maakt met Frankrijk. Het is precies daar dat de geallieerde legers België zijn binnengekomen om ons land te bevrijden van de Duitse tirannie. Er is op die plaats ook een monument opgericht ter herinnering aan deze heugelijke gebeurtenis. Het was op deze hoeve dat in het jaar 1919, mijn geboortjaar, de beginnende firma Benoît een grote partij vlas zaaide en mijn vader iedere dag heen en weer fietste om bij zijn vrouw en eerstgeboren zoon te vertoeven. Dus iedere dag tweemaal 50 km.

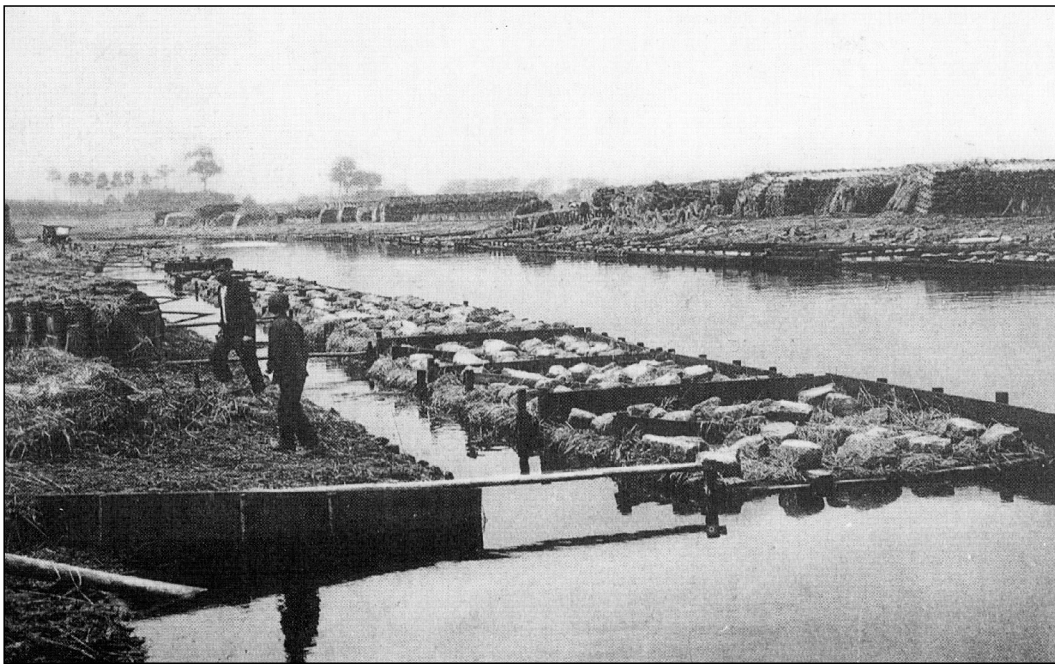
Voor hetgene de vlasnijverheid betreft, werden tijdens het leven van Jozef Benoît twee grote nieuwigheden ingevoerd, het prille begin van de industrialisatie: de zwingelmolen en het roten in de Leie.

Rond 1850 werd een ingenieuze zwingelmachine uitgevonden die de productie opdreef tot bijna 100 kg per week. Maar deze zwingelmolen moest nog met mankracht draaiende gehouden worden, nl. door een stapbeweging op twee planken. Dat was zeer lastig en na een dagtaak van 10 uren waren de mannen uitgeput door het alsmear door trappen op de voetplanken. Daarbij kwam nog het fijn vlasstof dat menig arbeider een stoflong bezorgde, wat dikwijls aanleiding gaf tot dodelijke ziekten.



Schets van een zwingelmolen (zogenaamde Vlaamse stermolen) einde 19de eeuw (Illustratie overgenomen uit B. DEWILDE, *20 eeuwen vlas in vlaanderen*, Lannoo, Tielt, 1983, p. 326)

Wat later begonnen de landbouwers die Leiemeerschens bezaten, met het roten in de Leie door middel van grote houten bakken, de genaamde *hekkens*. De Leie was de ideale rivier om te roten wegens haar waterkwaliteit en haar traag debiet waarin het roten heel goed kon verlopen. Dit gebeurde zeer traag soms wel drie weken. Voor de fijnste vlassoorten werd dit soms nog eens herhaald. Door dit gunstige rootproces kreeg men de allerbeste vlasvezel ter wereld en kreeg de Leie terecht de naam *The Golden River* van de Engelse spinners die hier kwamen kopen. Het ledigen van de hekkens was een zeer lastig en vuil werk. Het vlas werd op de oever getrokken en op kortewagens geladen. Mijn vader heeft van dat werk spataders overgehouden en voor de rest van zijn leven had hij er veel last van. Maar hij was de sterkste man van de vijf broers en kreeg daarom die opdracht. Daarbij was de *hekker* een zeer belangrijk man en die moest orde houden tussen de vlassers en het toedelen van de droogweiden regelen. Zijn belangrijkste taak was de hek-



Het roten en het drogen van het vlas  
(Illustraties overgenomen uit [X], *Herinneringen aan Kortrijk*, his story d.o.o., Ljubljana, 1999, p. 83 en 88)



kens langzaam in het water te laten zakken en het rootproces nauwgezet te volgen. Met zware stenen liet men de hekkens zakken, zodat ook de bovenste bondels onder water zaten. Daarbij speelde de vader van Peter Benoit, de toondichter, een belangrijke rol als sluiswachter te Harelbeke. Hij moest het debiet van de Leie regelen. Door het roten in de Leie werd de Leiestreek het centrum van de vlasnijverheid in Vlaanderen en ontstond een nieuw beroep dat men *vlasbaas* noemde. Het waren toen waarlijk idyllische beelden langs de Leie van Menen tot Deinze. In de zomermaanden was daar een nijverige bevolking aan het werk die een streling was voor het oog. Zelfs de scheepvaart werd in die maanden

verboden om het roten niet te verstoren. Alleen langs de boorden en op de Leiemeerschen was er een bedrijvigheid van jewelste. Hier lagen bakken gevuld met geboot vlas, daar een tas met geroot vlas en overal kapelletjes om het vlas te drogen. Enkele dagen later werden de kapelletjes *gekeerd* om al de stengels goed te laten drogen. Ten slotte werd het vlas gebonden in grote bondels. Het was waarlijk een mooi schouwspel om aan te zien. Maar helaas dit is weeral een eeuw geleden en nu stroomt het Leiewater eenzaam en verlaten.

### C. Petrus Benoit, mijn overgrootvader.

Petrus werd geboren op 22 oktober 1813 en was het derde kind van Jozef en Maria-Anna Staelens. Zijn moeder stierf op 27 oktober 1813 waarschijnlijk ten gevolge van een baarmoederontsteking, zoals dat toen dikwijls het geval was. Deze Petrus, mijn overgrootvader, huwde op 30 juli 1850, zijnde 37 jaar oud, met Marie-Louise Deblauwe geboortig van Ellezelles. Haar ouders bezaten daar een grote hoeve, maar door de hongerjaaren van 1840-1850 waren zij geruïneerd en verhuisden naar Harelbeke op een kleine hoeve. Toen Petrus en Marie-Louise huwden, gingen ze wonen op een kleine boerderij op Steenbrugge in Stasegem. Deze hofstede bestaat nu nog en is geprangd tussen de E17 en de spoorweg.

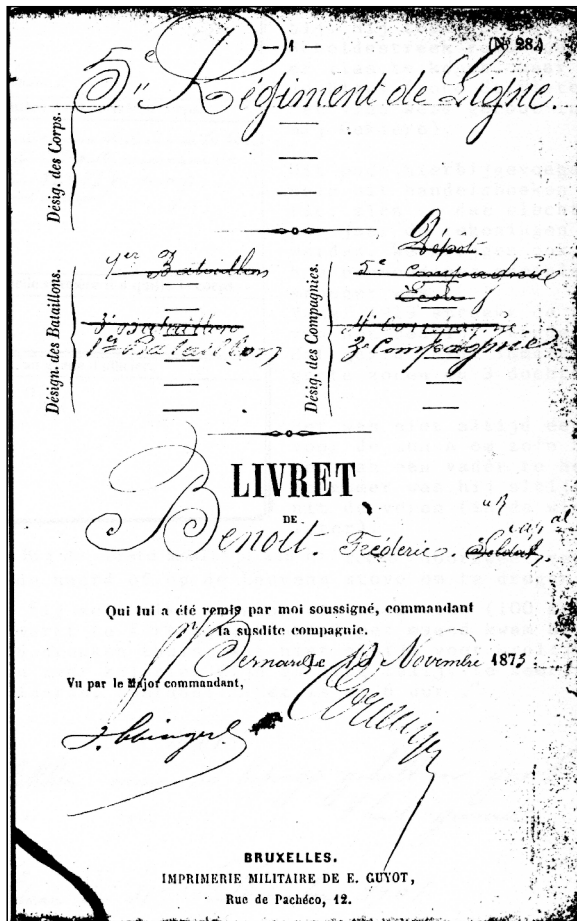


Schuur van Petrus Benoit in Stasegem. In een balk gekerfd lees je 1881 F [rederic] Benoit Ser[geant].  
(Foto's eigendom Frans Benoit)

Petrus moet het ook niet gemakkelijk gehad hebben want zijn gezin groeide gestadig aan en hij werd gezegend met acht kinderen, waarvan vijf zonen en drie dochters, nl. Frederic, Joannes-Baptiste, Ernest-Georges, Gustaaf, Adolf, Elodie-Marie, Emma-Marie en Odile-Nathalie. Twee dochters gingen naar het klooster van de Augustinessen in Harelbeke. Mijn vader wist veel anekdotes te vertellen uit die periode en ik zal daar verder op terugkomen. Het was in de periode van 1860 dat het kanaal Kortrijk-Bossuit uitgegraven werd. Om de werkzaamheden te bespoedigen, werden landbouwers gevraagd met paard en kar en ze kregen daarvoor een mooie vergoeding. En dat gebeurde allemaal lijfelijk met armenkracht.

Ondertussen was een familie Desmet verhuisd vanuit Machelen aan de Leie naar een hoevetje in de Gavers en werden ze gebuurs van Petrus. Weldra werden zij goede vrienden en later zou Frederic huwen met Emilie Desmet. Zij was enkele jaren jonger dan Frederic. Hij was als jongeling vanaf zijn 20 jaar voor vier jaar lang soldaat. Zodoende kon hij goed de Franse taal lezen en spreken die hen later zou van pas komen als beginnende vlashandelaar. Na zijn soldatendienst huwde hij te Harelbeke op 18 augustus 1881. Dit jaartal is ingekerfd in een van de balken van de schuur van de ouderlijke hoeve.

De eerste dochter Elodie-Marie ging in het klooster van de Augustinessen in Harelbeke, waar ze vroeg stierf na een heilig kloosterleven van maar 12 jaar. Ze overleed op 25



| Signalement de Benoit. Frédéric. Soldat.                                                                                                                                             |                       |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
| Fils de <i>Charles</i>                                                                                                                                                               | Vierge <i>Charles</i> |
| Et de <i>Maurice. Houze</i>                                                                                                                                                          | Front <i>petit</i>    |
| Né à <i>Harelbeke. (St. Croix)</i>                                                                                                                                                   | Yeux <i>bleus</i>     |
| Le <i>28 Février 1853</i>                                                                                                                                                            | Nes <i>ordinaire</i>  |
| Dernier domicile à <i>Harelbeke. (St. Croix)</i>                                                                                                                                     | Bouche <i>large</i>   |
| Taille d'un mètre <i>1.70</i> millimètres.                                                                                                                                           | Menton <i>long</i>    |
| A eu la petite vérole dans l'année                                                                                                                                                   | Cheveux <i>blonds</i> |
| A été vacciné dans l'année                                                                                                                                                           | Sourcils <i>longs</i> |
| Signes particuliers                                                                                                                                                                  |                       |
| Profession antérieure <i>Cultivateur</i>                                                                                                                                             |                       |
| Quand et de quelle manière il est arrivé au corps.                                                                                                                                   |                       |
| <i>Le 13 Juin 1873, incorporé comme Voleur de la ligne de 1873, promu sergent le 16 Oct. commune de Harelbeke, 17e Comp. 86e Rgt. du Arme, de 1. Novembre 1873, arrivé au corps.</i> |                       |
| Services antérieurs et de quelle manière il a quitté le corps.                                                                                                                       |                       |
| Avancement jusqu'au grade d'officier.                                                                                                                                                |                       |
| <i>Caporal le 11 Avril 1874<br/>Sergent le 7 Août 1875</i>                                                                                                                           |                       |

Livret of soldatenboekje van Frederic Benoit  
Soldaat vanaf 13 juni 1873, in 1874 korporaal en in 1875 sergeant  
(Eigendom Frans Benoit)

maart 1896 en was amper 32 jaar oud. De tweede dochter Emma-Marie huwde met Remi Deltour van Bavikhove in het jaar 1900. Emma stierf bij de geboorte van hun eerste zoon op 3 december 1904 door een bloeding. Remi overleed op 4 augustus 1936 te Bavikhove.

Joannes-Baptiste, de tweede zoon van Petrus, huwde met Marie-Clementine Ottevaere die wij tante Mietje noemden. Ze hadden vijf kinderen waarvan Agnes huwde met Michel Delombaerde afkomstig uit Merelbeke. Michel had een mooie betrekking bij de Belgische spoorwegen en Agnes was zeer handig als verkoopster van allerhande geweven stoffen. Ze hadden samen twee kinderen: Jeanine en Jacqueline die beiden een groot gezin hebben maar waarmee wij geen contact meer hebben door de oorlogsgebeurtenissen, gezien wij van een ander gedacht waren. Ik zou zeer graag deze breuk herstellen maar tot nu toe zonder enig succes wegens misverstanden die door de jaren verhard zijn geworden en die voor het ogenblik onoplosbaar zijn.

Een andere dochter van Joannes was Maria, geboren te Harelbeke op 29 april 1906. Zij is missiezuster geworden bij de zusters van Heverlee waar zij geprofest is. Daarna is ze naar de Filipijnen afgereisd om bij een wilde stam, de Igorotten, het evangelie te verkondigen. Ze is nooit meer naar huis kunnen komen wegens de oorlogsomstandigheden en is gestorven in Manila op 4 april 1960 na een verblijf van 30 jaar aldaar. Zij had de verschrikkelijke oorlog tegen Japan overleefd en veel geweld gezien op kinderen aldaar. Daarover schreef ze ontroerende brieven aan mijn vader Adolf en vroeg om meer nieuws van haar familie. Maar haar moeder en broer Georges, alsook Anneke waren reeds overleden. Haar moeder 'tante Mietje' is op een eigenaardige manier gestorven, toen mijn broer Paul haar terugvoerde met de auto na een verblijf bij ons thuis. Dit voorval gebeurde op 28 april 1948. Toen ik ongeveer 8 jaar oud was, mocht ik soms voor enkele dagen naar Harelbeke in verlof gaan. Maria - toen een jong meisje van in de twintig jaar - leerde mij bidden voor het slapen gaan en ik vergezelde ze op ziekenbezoeken in de parochie. Zij was als een engel van goedheid voor de zieken en armen. Ik wil haar gedachtenis in grote eerbewaren in mijn hart en familie tot wij elkaar weder zien in de Hemelse Glorie. Dus van heel deze stam van Joannes is er maar één die het geslacht heeft voortgezet en dat is Agnes, over wie ik reeds heb geschreven. Deze stam heeft geen mannelijke nazaten voortgebracht wegens de vroege en onverwachte dood van Georges.

Om terug te keren naar de mannelijke afstammelingen van Petrus Benoit, waren er nog Ernest-Georges, Gustaaf en Adolf. Ernest, geboren te Harelbeke op 17 september 1857, huwde te Kaster op 9 september 1892 met Maria Vandemeulebroucke. Zij hadden een zwaar kruis te dragen want hun enig kind stierf voor het drie jaar oud was op 14 januari 1895. Ze hebben later geen kinderen meer gehad en leefden teruggetrokken op een kleine doeninge op Steenbrugge niet ver van de ouderlijke woning van Ernest. Hij was vele jaren kerkmeester van de pas gestichte nieuwe parochie van Stasegem, waar reeds een school was van de zusters Augustinessen. Twee zusters van Ernest waren al ingetreden. Ik heb nog een interessant document over Ernest, namelijk de afscheidsrede die de voorzitter van de kerkfabriek heeft voorgelezen als grafrede.

Adolf werd onderwijzer en heeft zijn naam doorgegeven aan mijn vader.

Als laatste in het gezin van Petrus Benoit was er nog Odile-Nathalie geboren te Harelbeke op 18 juli 1872 en zij is ingetreden bij de Augustinessen in haar geboortestad, zoals vroeger haar zuster Elodie-Marie die vroeg gestorven was. Haar kloosternaam was zuster Agnes en zij heeft meer dan 40 jaar haar beste krachten besteed in de bewaarschool aldaar en is er gestorven op 19 maart 1940 juist vóór de Tweede Wereldoorlog. Vele generaties

heeft zij de eerste begrippen van het schrijven en rekenen aangeleerd, vooral het leren bidden van de drie essentiële gebeden: het Heilig Kruisteken, het Onze Vader en het Weesgegroet. Daarom zal haar beloning groot zijn in het hiernamaals. Toen we zelf klein waren, mochten we rond Nieuwjaar naar het klooster gaan om onze nieuwjaarsbrief voor te lezen en we kregen dan een klein geschenkje.

Hierbij zijn we gekomen aan het eindpunt van vijf geslachten sedert Carolus Benoit geboren in 1663 te Beveren-Leie. Enkele algemene conclusies kunnen we daaruit trekken:

1. Allereerst is ons geslacht diep verbonden met de landbouw. Velen bezaten een meestal bescheiden hoeve met kleine veestapel. Ze hadden meestal een kroostrijk gezin. Pas in de latere generaties zien we wat zelfstandigen: bakkers en timmerlieden.
2. De talrijke vroege sterfgevallen bij de geboorte of door besmettelijke ziekten.
3. Verder zien we ten minste in ieder geslacht één of meerdere kloosterzusters wat een uiting was van de diepe godsdienstzin van ons geslacht.
4. Ook de verbondenheid met het vlas was er van bij het begin. Bij de drie eerste generaties nog enkel als nevenactiviteit. Alles gebeurde nog op de hoeve en handmatig: roten, het repelen of boten met de boothamer en het zwingelen met de zwingelspaan. Dat was lastig werk en leverde maar twee kg gezwingeld vlas per dag op.

(wordt vervolgd)



## EINDNOOT

<sup>1</sup> Eduardus woonde in de ouderlijke hoeve van zijn grootvader Pieter, gelegen langs de Gaversstraat tegen de E17 (met aan de overkant de Plantenweg). Zie kaart in *Derlike* XXXIII, 4 (2011) p. 109.